

Jubilea a zprávy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 52 (2007), No. 4, 342--349

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/141374>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2007

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

- [17] GOETHE, J. W.: *Faust*. Borový, Praha 1949.
- [18] PÓLYA, G.: *Mathematics Promote the Mind*. In: *Proceedings of the Fourth International Congress on Mathematical Education*, Boston 1983.
- [19] JAMEK, V.: *O patříčnosti v jazyce*. Nakladatelství F. Kafky, Praha 1998.
- [20] PRŮCHA, J.: *Přehled pedagogiky*. Portál, Praha 2000.
- [21] VOPĚNKA, P.: *Úhelný kámen evropské vzdělanosti a moci*. Práh, Praha 2000.
- [22] VOPĚNKA, P.: *Vyprávění o kráse novo-barokní matematiky*. Práh, Praha 2004.
- [23] VOPĚNKA, P.: *Rozpravy s geometrií*. Panorama, Praha 1989.
- [24] KOLÁŘ, I.: *Postavení geometrie v současné matematice*. Matematika, fyzika, informatika 5 (8), 1996.
- [25] VOPĚNKA, P.: *Meditace o základech vědy*. Práh, Praha 2001.

jubilea zprávy

DOCENT ZDENĚK POKORNÝ ZEMŘEL

Ve středu 5. prosince 2007 skončil plodný život hvězdáře doc. RNDr. Zdeňka Pokorného, CSc. Stalo se tak vinou nemoci, o které jako veselý a činorodý šedesátník ještě v polovině května nevěděl, ale jejímž vlivem v týdnů před svatým Mikulášem jeho život postupně vyhasl.

Zdeněk se astronomii věnoval od dětství. Zajímaly ho planety, už ve třinácti letech jim dost rozuměl — korespondoval si s lidmi v zahraničí, někteří ho oslovovali předpokládaným titulem doktor... O planetách přednášel od začátku šedesátých let na brněnské hvězdárně, kde byl jedním z tzv. demonstrátorů, kteří zde ukazují oblohu veřejnosti. Na hvězdárně tak působil téměř celou její fyzickou existenci, pomíneme-li etapu, kdy měla jen jednu kopuli bez zázemí.

Vystudoval fyziku na brněnské univerzitě, poté nastoupil v roce 1970 jako ředitel hvězdárny v Prostějově. Od roku 1972, právě před 35 lety, změnil působiště a začal pracovat na brněnské hvězdárně. Ta v dalším roce získala označení Mikuláše Koperníka, a celá

následující epocha, kdy hvězdárna pod tímto čím dál známějším jménem působila, byla Zdeňkem Pokorným zásadně ovlivněna.

Hvězdárna začala vydávat užitečnou a oblíbenou vzdělávací literaturu — vzpomeňme „Kapitoly z astronomie“ nebo programy (nejen čistě astronomické) pro kalkulátory. Astronomické vzdělávání se také stalo Zdeňkovým životním posláním. Působil ale také ve výzkumu, během své disertace o planetě Jupiter. A organizoval s neobyčejnou pečlivostí pozorování proměnných hvězd i vzdělávání v tomto oboru.

Pro vývoj hvězdárny byl přelomem jeho dvouletý kurs astronomie, s důmyslnými, pečlivě připravenými lekci, psaný jeho úhledným krasopisem a doprovázený řadou kreseb. Ty se začaly používat s nástupem xeroxu, a tak to vydrželo mnoho let.

Ještě před převratem vyšla jemu a dalším dvěma Zdeňkům, Horskému a Mikuláškovi, pozoruhodná a čtivá kniha „Sto astronomických omylů uvedených na pravou míru“. Pak již bez Zdeňka Horského psali sérii „Záludných otázek z astronomie“. A množství knih, které Zdeněk Pokorný napsal, narůstalo až do letoška.

Kalendárium astronomie, Planety, Astronomické vzdělávání, Pozorujeme planety, Příběh nesmrtelných poutníků, Váš průvodce vesmírem, Vesmírné objevy — invaze robotů do vesmíru, Zkáza přichází z kosmu, Marťanské písky... Jeho poslední publikace spatřily světlo světa dokonce teprve před pár měsíci: „Zlaté století astronomie“ a „Exoplanety“.

Zdeněk hleděl do budoucnosti, věnoval se netradičním tématům... Radost jeho knížky otevřít a číst. Plány na „Svět planet“, „Kuriózní vesmír“, „Vesmír jenom pro nás?“, sérii „Průhledů do budoucnosti“ a mnoho dalších projektů se však naplnění již nedočkají.

Od pouhé tištěné literatury ale Zdeněk, zběhlý už v užívání sálových počítačů, pokročil také k výuce opřené o počítače stolní. Multimediální kurs „Astro 2001“ byl vydán v ohromném počtu kopií a pak se v anglické podobě rozšířil po celém světě. Ve své době to byl zcela ojedinělý didaktický počín, který udivuje svou nadčasovostí. Další počín, na němž se podílel, bylo založení „Instantních astronomických novin“, následovala podpora internetových aktivit brněnské hvězdárny.

Po převratu začal spolu se Zdeňkem Mikuláškem působit na Masarykově univerzitě, kde se habilitoval. Díky jejich působení lákal obor fyzika stále větší množství zájemců o studium astronomie, z nichž mnozí již získali vědecký titul, ať již v astronomii nebo jiném oboru fyziky. Tajemství tohoto úspěchu tkví jistě i v tom, že přivedl výuku astronomie od tradičního opakování matoucích tvrzení, kořenících už v aristotelovské fyzice, na úroveň fyziky moderní, s přesnou terminologií a propracovanou didaktikou.

V roce 1992 se stal spoluzakladatelem „Sdružení hvězdáren a planetárií“, které nejen pomohlo přejít řadě astronomických organizací pod tehdy zřizované krajské úřady, ale dalo za vznik nové, velmi bezprostřední spolupráci mezi jednotlivými hvězdárnami a jejich pracovníky.

V roce 2002 Zdeněk Pokorný převzal od svého souputníka funkci ředitele brněnské hvězdárny. Pod jeho vedením se zintenzivnila tvorba nových programů v planetáriu. Uvedl v život ucelenou koncepci vzdělávacích pořadů počínaje prvními třídami základních škol a konče nejvyššími ročníky škol vysokých. Do dramaturgie těchto představení přinesl celou řadu netradičních, ale velmi progresivních postupů. Mnohé z jeho pořadů zhlédlo hodně přes sto tisíc diváků...

Zdeněk po sobě zanechal dva dospělé syny, které měl se svou manželkou MUDr. Jitkou Pokornou. Ti všichni se o něj doma starali až do poslední chvíle.

Smrt si pro Zdeňka přišla nespravedlivě brzo. Svým citlivým a kultivovaným přístupem k lidem si získal mnoho příznivců, přátel i následovníků. Bude nám velmi chybět.

Jan Hollan a Jiří Dušek

5. KONFERENCE O MATEMATICE A FYZICE NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH TECHNICKÝCH

Ve dnech 12. a 13. září se v prostorách Univerzity obrany uskutečnil již 5. ročník Konference o matematice a fyzice na vysokých školách technických. Pro jeho pořadatele šlo o malé výročí, neboť vzhledem k dvouleté periodě konání konference bylo tomu již 10 let od okamžiku, kdy padlo rozhodnutí o uspořádání prvního ročníku.

Pořadatelem konference letos poprvé byla Jednota českých matematiků a fyziků, pobočka Brno a společně s ní již tradičně katedra matematiky a fyziky Fakulty vojenských technologií UO v Brně. První den proběhlo pod vedením prof. RNDr. FRANTIŠKA CVACHOVCE, CSc., vedoucího katedry matematiky a fyziky, jednání Komise pro fyziku na vysokých školách technických a zemědělských a na lékařských fakultách při JČMF. Druhý den následovalo slavnostní zahájení, na něž poté navázaly dvě zvané přednášky a odpolední jednání v sekcích.

Záštitu nad konferencí převzal děkan Fakulty vojenských technologií UO plk. prof. Ing. ZDENĚK VINTR, CSc.

Odbornou část zahájil zvanou přednáškou prof. RNDr. ŠTEFAN SCHWABIK, DrSc., z Matematického ústavu AV ČR v Praze na téma *Český příspěvek k moderním teoriím integrálu*. Text této zajímavé přednášky je možno nalézt v konferenčním sborníku. Poté následovala druhá zvaná přednáška prof. RNDr. TOMÁŠE ŠIKOLY, CSc., z Fakulty strojního inženýrství VUT v Brně na téma *Nanotechnologie*.

Odpoledne se účastníci konference rozdělili do 6 sekcí:

1. Výuka matematiky na VŠT
2. Výuka fyziky na VŠT
3. Užití výpočetní techniky ve výuce matematiky a fyziky
4. Odborná matematika
5. Odborná fyzika
6. Distanční studium a e-learning

Každý z aktivních účastníků konference měl k dispozici 15 minut na přednesení svého příspěvku a následnou diskusi.

Hlavní cíle konference:

1. Výměna zkušeností s výukou matematiky a fyziky na vysokých školách technických v trojstupňovém systému vzdělávání studentů na VŠT
2. Prezentace výsledků vědeckovýzkumné činnosti pracovníků a studentů doktorského studia VŠT
3. Výměna zkušeností s výukou těchto předmětů v distanční a kombinované formě studia, koncepční řešení problémů spojených se zaváděním e-learningu

4. Zavádění LMS systémů do vysokoškolské výuky

byly splněny. Účastníci se rozjízďeli domů obohacení o nové poznatky a velmi spokojení.

Z přednesených příspěvků byl vydán dvou-dílný sborník, který má celkem 536 stran a obsahuje 54 matematických a 18 fyzikálních příspěvků. Pořadatelé byli potěšeni letošní velkou účastí, konference se zúčastnilo 92 matematiků a fyziků, mezi nimiž bylo i několik studentů doktorského studia, což je potěšující trend.

Šárka Hošková a Pavlína Račková

MEZINÁRODNÍ HELIOFYZIKÁLNÍ ROK 2007

Rok 2007 je svým způsobem pro sluneční fyziku, ale i pro některé další příbuzné obory výjimečný, neboť byl vyhlášen Mezinárodním heliofyzikálním rokem (anglickou zkratkou IHY). Při jeho vyhlášení byly stanoveny cíle, které by měl rok sledovat a které by měly významně přispět k výzkumu problematiky

nejen sluneční fyziky, ale i kosmického počasí. Tyto hlavní cíle jsou:

- Zlepšit naše poznání heliofyzikálních procesů, které určují vliv Slunce na Zemi a na heliosféru.
- Pokračovat v tradici mezinárodní a mezioborové spolupráce u příležitosti 50. výročí Mezinárodního geofyzikálního roku 1957.
- Ukázat krásu, závažnost a význam vědy o vesmíru a o Slunci pro svět a dát inspiraci budoucím výzkumníkům.

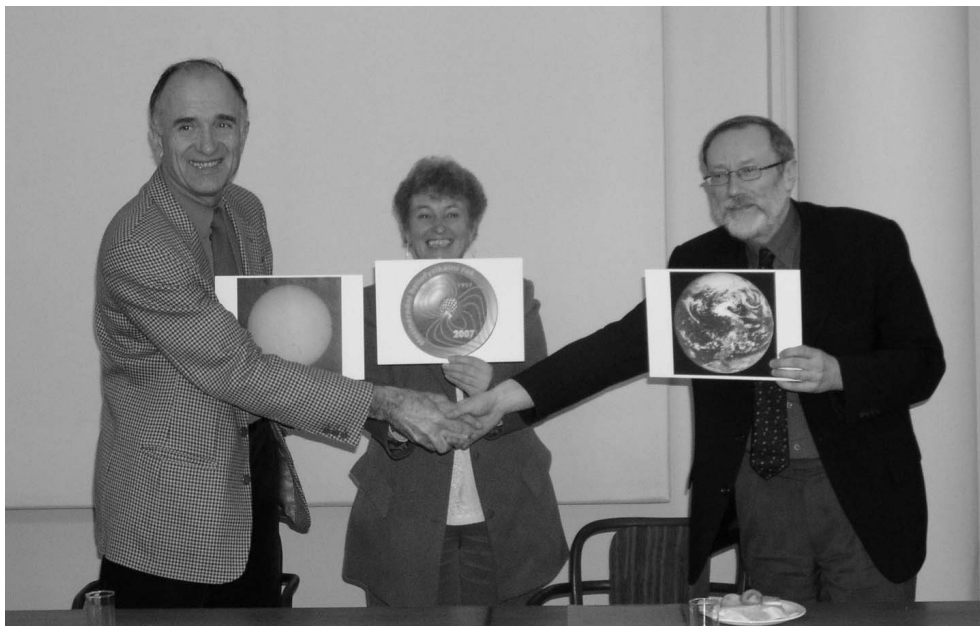
Mezinárodní heliofyzikální rok navazuje na tradice předchozích mezinárodních roků, kterými byly v r. 1882 a 1932 Mezinárodní polární roky a v r. 1957 Mezinárodní geofyzikální rok. Jejich vyhlášení sleduje především navázání široké mezinárodní spolupráce na daných problémech a tím rozšíření vědění v příslušné problematice. Při jejich vyhlášení jsou vždy stanoveny vědecké problémy a cíle, které jsou pak řešeny celosvětově. Tak 1. Mezinárodní polární rok, který proběhl v r. 1882 a trval 13 měsíců, přinesl vybudování řady polárních stanic, které po dobu jeho trvání měly za úkol souběžně shromažďovat data, která pak posloužila k dalšímu výzkumu polárních oblastí. 2. Mezinárodní polární rok (1932) trval opět 13 měsíců. Byly navrženy a realizovány výzkumné programy v oblasti meteorologie, zemského magnetického pole, atmosférické elektřiny, polární záře a volné atmosféry. Cílem bylo studovat tyto jevy ze souběžných pozorování v co největším možném měřítku podobně jako při předchozím Mezinárodním polárním roce 1882, ale na rozdíl od něj již byla používána rádiová komunikace.

Rok 1957, tedy 25 let po uplynutí od 2. Mezinárodního polárního dne, byl vyhlášen Mezinárodním geofyzikálním rokem. V jeho rámci byly vyhlášovány Světové dny, v nichž probíhaly speciální výzkumné programy jako např. pozorování meteorických spršek. V případě silné sluneční aktivity byla vydávána upozornění následovaná Zvláštními světovými intervaly, kdy se co nejvíce stanic a pozorovatelů zaměřilo na daný problém a startovaly výzkumné rakety a balony. Meteorologové čtyřikrát ročně vyhlásili Světové meteorologické intervaly. Všechna data byla shromažďována ve třech centrálech

v USA, Evropě a Sovětském svazu tak, aby byla přístupná všem zemím. Mezinárodní geofyzikální rok tak přispěl k objevu a výzkumu radičních pásů Země, magnetosféry a proběhla první pozorování emisí ze sluneční koróny. MGR se vypuštěním 1. umělé družice Země *Sputnik 1* dne 4. 10. 2007 stal zároveň i začátkem kosmické éry.

Na úspěchy Mezinárodního geofyzikálního roku a předcházejících Mezinárodních polárních roků navazuje Mezinárodní heliofyzikální rok 2007. Heliofyzikální představuje rozšíření pojmu geofyzikální, kdy se Země, Slunce a část sluneční soustavy, ve které dominuje sluneční vítr a magnetické pole Slunce, nestudují odděleně jako samostatné objekty, ale jako celek. Jeho vědeckým cílem je tedy studovat jevy na Slunci a jejich souvislosti s děním v meziplanetárním prostoru a na Zemi.

Oproti předchozím mezinárodním rokům mají dnes vědci díky rozvinuté pozemské pozorovací technice a hlavně družicovému výzkumu k dispozici velké množství dat, která umožňují mnohem lepší pohled na celou problematiku. Družice a kosmické sondy monitorují jednotlivé procesy na Slunci, jejich šíření sluneční korónou do meziplanetárního prostoru i jejich interakci s různými vrstvami zemské atmosféry a rovněž s atmosférami jiných planet. To vše podpořeno ještě pozemskými pozorováními nám poskytuje ucelený obrázek o tom, co se v systému Slunce – meziplanetární prostor – Země děje, takže dnes jsme schopni i mnohem lépe některé děje na Slunci a hlavně jejich dopady na Zemi vysvětlit a hlavně předpovídat. Na druhé straně ale s každým vyjasněným problémem vzniká i řada nových otázek. Jsme nuceni měnit své původní představy o Slunci i o chování jeho okolí, je třeba vytvářet nové, mnohem složitější modely, protože ty, které byly dosud považovány za vystihující, už naprosto neodpovídají realitě pozorované novými, výkonnějšími přístroji. Navíc daleko více než dříve vstupuje do popředí problém nazývaný „kosmické počasí“, což je globální pojetí celého procesu od Slunce přes meziplanetární prostor až k Zemi. Proto je třeba zaměřit síly co největší vědecké komunity na předem vylíčené problémy, ale mimo to také s těmito problémy a hlavně s výsledky seznamovat co

Obr. 1. Zahájení IHY v ČR (zleva FRANTIŠEK FÁRNÍK, EVA MARKOVÁ, PETR HEINZEL).

nejširší veřejnost. A to si právě Mezinárodní heliofyzikální rok vytkl jako tři již dříve zmíněné hlavní cíle. Ty jsou pak dále rozpracovány do souboru jednotlivých vědeckých cílů:

1. Rozvinout základní sluneční fyziku prostřednictvím studia univerzálních procesů přesahujících hranice jednotlivých vědních disciplín.
2. Objasnit reakci magnetosféry a atmosféry Země a planet na vnější síly.
3. Rozšířit výzkum heliosféry ve sluneční soustavě až do mezihvězdného prostředí — k novým hranicím.
4. Podporovat mezinárodní vědeckou spolupráci při výzkumu heliofyzikálních jevů v současnosti i v budoucnu.
5. Uchovat historii a odkaz IGY u příležitosti jeho 50. výročí.
6. Předat jedinečné výsledky IHY vědecké obci a široké veřejnosti.

Pro dosažení těchto cílů bylo vytčeno pět hlavních témat:

Téma 1: Vývoj a vznik magnetických struktur a přechodných jevů — zahrnuje např. tokové trubice a filamenty, strukturu

pórů, turbulenci, vlny a emise, sluneční erupce, koronální výtrysky hmoty apod.

Téma 2: Přenos energie a vazebné procesy — zahrnuje např. náhlé uvolňování energie rekonexí magnetických polí, interakci vlna–částice, mechanismy urychlování, mechanismy ohřevu, rychlé změny, ionizaci a rekombinaci, difuzi apod.

Téma 3: Toky a cirkulace — zahrnuje např. konvekci, turbulentní proudění, dynamu, příčné vlnění atd.

Téma 4: Hranice a přechodové vrstvy — zahrnuje např. rázové vlny.

Téma 5: Synoptické studie trojrozměrného slunečního planetárního a heliosférického systému — zahrnuje např. trojrozměrnou strukturu heliosféry, pomalu se měnící strukturu magnetosféry a ionosféry Země a planet, strukturu a pomalé změny v magnetickém poli Slunce, základní klimatická měření.

Aby mohlo být dosaženo kýžených výsledků, je třeba k řešení jednotlivých problémů přistupovat mnohem interdisciplinárněji, než tomu bylo dosud. V tomto případě bylo třeba, aby se spojili odborníci zabývající se sluneční fyzikou, fyzikou planetární magnetosféry, heliosférou a kosmickým zářením,

planetární ionosférou, termosférou a mezosférou, klimatologií a heliobiologií.

Do řešení problémů vytyčených v rámci Mezinárodního heliofyzikálního roku se zapojily téměř všechny země na světě, takže ani Česká republika nemohla zůstat stranou. Navíc zde byly značné zkušenosti z mezinárodního projektu „Venus Transit 2004“, na jehož řešení se ČR úspěšně podílela. Byl proto ustaven Český koordinační výbor, v jehož čele stanul FRANTIŠEK FÁRNÍK z Astronomického ústavu AV ČR, v. v. i., a v němž byli zástupci některých dalších pracovišť AV ČR, lidových hvězdáren, občanských sdružení, pedagogů a sdělovacích prostředků. Tento výbor zaštiťoval veškeré aktivity v naší republice.

Oficiální zahájení Mezinárodního heliofyzikálního roku proběhlo ve Vídni 19. února pod záštitou OSN (ve dnech 20.–22. února pokračoval vědecký a odborný program), kde Český koordinační výbor zastupoval ROSTISLAV HALAŠ, profesor prostějovského gymnázia. V naší republice byl IHY (pro stručnost používáme anglickou zavedenou zkratku) zahájen o něco dříve, a to již 23. ledna tiskovou konferencí k IHY, která se uskutečnila na AV ČR a na níž za Český koordinační výbor vystoupili RNDr. PETR HEINZEL, DrSc., ředitel AsÚ AV ČR, v. v. i., RNDr. FRANTIŠEK FÁRNÍK, CSc., vedoucí slunečního oddělení AsÚ AV ČR, v. v. i., a RNDr. EVA MARKOVÁ, CSc., ředitelka Hvězdárny v Úpici (obr. 1).

Kromě účasti našich vědeckých pracovníků na řešení vědeckých úkolů vyhlášených v rámci IHY klade naše země velký důraz především na popularizaci sluneční fyziky a oborů s ní souvisejících, aby tak byla „ukázána krása, závažnost a význam vědy o vesmíru a o Slunci pro svět a dána inspirace budoucím výzkumníkům“, přesně podle toho, jak je to zformulováno ve třetím bodě hlavních cílů IHY.

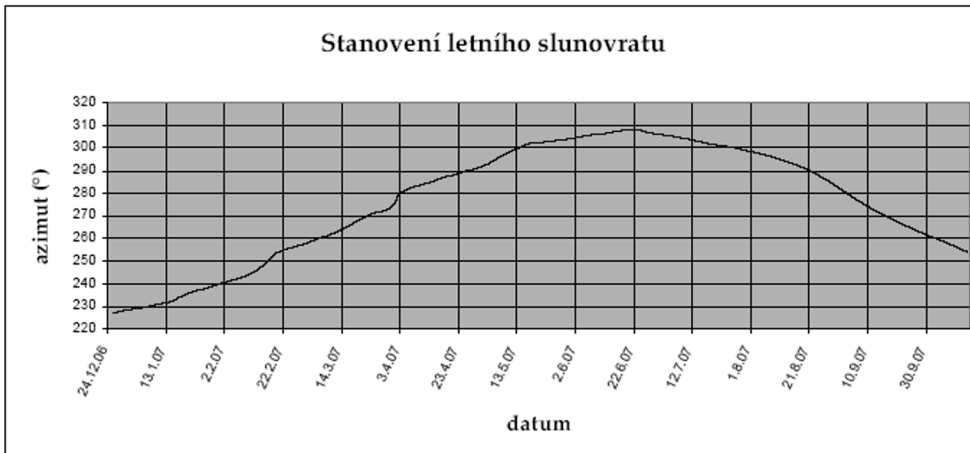
Ve dnech 30. a 31. ledna proběhl cyklus přednášek pro studenty středních škol věnovaný Slunci a 5. února byla zahájena výstava „Slunce — hvězda života a smrti“, pořádaná Lidovou hvězdárnou v Prostějově, p. o., reálným gymnáziem a základní školou města Prostějova a Štefánikovou hvězdárnou v Praze. Šlo o netradiční interaktivní výstavu spojenou s přednáškou pro školy všech typů.

Současně byla vyhlášena řada soutěží. Pro děti do deseti let to byla soutěž „Vesmír očima dětí“, jejímž garantem byla Lidová hvězdárna v Prostějově. Do soutěže přišlo několik set kreseb, které byly následně převedeny do digitální podoby, aby mohly být využity i pro některé další účely.

Další byla soutěž o nejlepší internetové stránky na téma „Energetické využití slunečního záření“, určená studentům středních škol. Do této soutěže se zapojily studenti osmi škol. Soutěž proběhla ve spolupráci s ČEZ, a. s., která také věnovala ceny do soutěže.

Široké veřejnosti byla věnována pozorovatelská soutěž, která zahrnovala několik témat: pozorování slunečních skvrn jednoduchým dalekohledem, stanovení okamžiku slunovratu z pozorování východů a západů Slunce, stanovení zeměpisné délky pozorovacího stanoviště z měření výšky Slunce nad obzorem a soutěž o nejlepší fotografický snímek Slunce. Byla rozdělena do tří kategorií: do 15 let, od 15 do 25 let a nad 25 let. O tyto soutěže bohužel nebyl tak velký zájem jako o dvě předchozí, zřejmě proto, že úkoly byly přece jen časově poněkud náročnější a vyžadovaly systematickou práci. Výjimkou byla fotografická soutěž, kam bylo zasláno několik snímků ve všech kategoriích, i když i pořizování fotografií ať už klasickou metodou, nebo digitálním fotoaparátem vyžaduje určitý um a čas.

Ostatní pozorovatelské soutěže se ale setkaly téměř s nezájmem, protože přece jen v současné době přetechizovaného světa si lidé raději najdou cokoli na počítači v teple, případně na něm něco i vytvoří, než aby si museli připravit pomůcky a pak se řadu dnů snažili provádět systematická pozorování a nakonec je ještě zpracovávat a vyhodnocovat. O to větší ocenění si zaslouží 2 studentky z čáslavského gymnázia za stanovení okamžiku slunovratu z pozorování východů a západů Slunce. Jejich 34stránková práce, vycházející z 25 pozorování prováděných od 26. 12. 2006 do 14. 10. 2007, kdy každé pozorování obsahuje popis metody, snímek východu nebo západu Slunce a popis meteorologické situace ke každému dni pozorování a na závěr určení okamžiku slunovratu (obr. 2), by určitě dobře obstála i v SOČ.

Obr. 2. Graf určení letního slunovratu z oceněné soutěžní práce Stanovení okamžiku slunovratu z pozorování východů a západů Slunce.

Oficiální vyhodnocení soutěží a vyhlášení výsledků proběhlo 29. listopadu na AV ČR na setkání oceněných ve všech soutěžích. Samozřejmě při tom nechyběl ani doprovodný program, kterým byla přednáška o Slunci a prohlídka Astronomické Prahy, pro nejmladší účastníky pak návštěva hvězdárny. Současně ve vestibulu AV ČR bylo možné zhlédnout výstavu věnovanou IHY, kde kromě různých odborných a propagačních materiálů byly prezentovány i všechny soutěže.

V rámci Mezinárodního heliofyzikálního roku proběhlo i několik seminářů věnovaných Slunci. Ve dnech 24.–26. září se konal na Hvězdárně a planetáriu Mikuláše Koperníka v Brně seminář s názvem „Slunce v Brně“, určený především pracovníkům hvězdáren. Cílem bylo ukázat si, jak veřejnosti správně interpretovat nejnovější poznatky ze sluneční fyziky a jejího působení na meziplanetární prostor a Zemi a jak reagovat na dotazy návštěvníků, které často vycházejí z dřívějších dogmat v této oblasti. Zástupci hvězdáren měli prostor i pro předvedení, jak se to provádí právě u nich.

Další akcí byl mezinárodní sluneční seminář, který proběhl 12.–14. října na hvězdárně ve Valašském Meziříčí. Tento populárně naučný seminář byl na rozdíl od předchozího určen široké veřejnosti, členům astronomických kroužků, pracovníkům hvězdáren a dalším zájemcům. Zúčastnila se

ho ale i řada odborníků z ČR a ze Slovenska, kteří často velmi zaujatě a pro veřejnost zajímavě diskutovali o vyslechnutých skutečnostech. V průběhu tří dnů zazněly přednášky, které byly průřezem současných vědomostí o Slunci od slunečního nitra přes fotosféru, chromosféru a korónu až po meziplanetární prostor a atmosféru a magnetosféru Země.

Mezinárodnímu heliofyzikálnímu roku se ve velké míře věnovala i média. V Radiu Leonardo zaznělo v průběhu roku několik programů zaměřených na Slunce. Česká televize věnovala Slunci jeden vědeckopopulární pořad PORT (dříve Popularis). Pozadu nezůstal ani tisk, řada článků byla publikována především v Lidových novinách, ale i jinde.

Ukončení Mezinárodního heliofyzikálního roku bude v únoru 2008, kdy proběhne oficiální ukončení i v České republice. Nicméně z toho, co přinesl jak pro vědu, tak v oblasti popularizace, bude možné čerpat ještě mnoho dalších let.

Eva Marková

UDĚLENÍ CENY PROFESORA IVA BABUŠKY ZA ROK 2007

Ve čtvrtek 13. prosince 2007 udělily Česká společnost pro mechaniku a Jednota českých matematiků a fyziků již poctřinácté Cenu profesora I. Babušky za nejlepší práci v oboru počítačových věd pro studenty a mladé vědecké pracovníky.

Cenu založil v roce 1994 významný český matematik IVO BABUŠKA. Od podzimu 1968 působí profesor Babuška ve Spojených státech amerických, nyní v Institute for Computational Engineering and Sciences, University of Texas, Austin, TX. Vědecká rada ČVUT udělila profesorovi Babuškově v roce 2007 čestný titul doktor honoris causa (PMFA 52 (2007), 247–248).

Cenu profesora I. Babušky za rok 2007 získal Ing. DAVID HORÁK, Ph. D., z Fakulty elektrotechniky a informatiky VŠB-TU v Ostravě za doktorskou disertační práci *FETI based domain decomposition methods for variational inequalities*.

Současně byla udělena další čestná uznání. Druhé místo obsadila RNDr. IVETA HNĚTYNKOVÁ, Ph. D., z Ústavu informatiky AV

ČR za doktorskou disertaci *Krylov subspace approximations in linear algebraic problems*, obhájenou na Matematicko-fyzikální fakultě UK v Praze. Jako třetí se umístil Ing. PETR BEREMLIJSKI, Ph. D., z Fakulty elektrotechniky a informatiky VŠB-TU v Ostravě se svou doktorskou disertací *Využití metod nehladké optimalizace v tvarové optimalizaci*.

Čestná uznání byla udělena též za diplomové práce. Rozhodnutím hodnotitelské komise získal první místo Ing. JOSEF OTTA z Fakulty aplikovaných věd ZČU v Plzni, jako druhá se umístila Ing. ALENA JONÁŠOVÁ z téže fakulty.

Cena i uznání jsou udíleny každoročně a jsou spojeny s finanční odměnou.

Karel Segeth

JUBILEA

60 let

RNDr. LADA ELIÁŠOVÁ (Praha)

1. 1. 2008

RNDr. BOHUMIL SADECKÝ, CSc. (Praha)

1. 1. 2008

Prof. RNDr. ZDENĚK RYJÁČEK, DrSc.

(Plzeň)

6. 1. 2008

RNDr. ZBYNĚK ŠOUREK, CSc. (Praha)

11. 1. 2008

MICHAELA KOBLÍŽKOVÁ (České Budějovice)

17. 1. 2008

RNDr. TOMÁŠ LEŠNER (Praha)

18. 1. 2008

FRANTIŠEK ZEMAN (Středočeská pobočka)

18. 1. 2008

Prof. RNDr. JAN ŠTĚPÁN, CSc. (Olomouc)

19. 1. 2008

RNDr. ZUZANA KOLÁČKOVÁ (Praha)

25. 1. 2008

RNDr. NADĚŽDA UHDEOVÁ (Brno)

26. 1. 2008

Prof. RNDr. JOSEF TOŠENOVSKÝ, CSc.

(Ostrava)

27. 1. 2008

RNDr. IVAN VOLNÝ, CSc. (Praha)

12. 2. 2008

Prof. RNDr. Jiří WIEDERMANN, DrSc.

(Praha)

28. 2. 2008

RNDr. JAROSLAVA HÁLOVÁ, CSc. (Praha)

2. 3. 2008

RNDr. VLASTIMIL JEŽEK (Jihlava)

9. 3. 2008